אחת התופעות החדשות בכנסת היא הזילזול של השר משה דיין במוסד זה. מכאן שהשאילתות והשאלות הנוסּפות המופנות לדיין הופכות להתמודדות חד־צדדית.

כך, למשל, השיב דיין על שאילתה שלי ביחס לתלונותיו של חמדי כנען, ראש עיריית שכם, בראיון עם הטלוויזיה הבריטית, על „פעולות בלתי־אנושיות":

משה דיין: אישים שונים מיהודה, שומרון ורצועת־עזה פונים מדי פעם בטע־

דיין מתחמק

נות ובתלונות. במידה שהתלונות הן ספּציפיות ועניניות, הינן מקבלות את הטיפול המינהלי או המשפטי הנאות.

אורי אבנרי (שאלה נוספת): היום נתפרסם בשבועון נובל אובסרבטור שבעוד שבשכם נמצא נשק בשני בתים, נהרסו ארבעה־עשר בתים. תלונות מסוג זה, ספציפיות לגמרי, נשמעות מפעם לפעם. ידוע על מכתב שקיבל השר דיין בנוגע לכפר בית־פורק. האם אין מקום להקים, אפילו בתחום משרד־הביטחון, מוסד לעיבורים ולבירור תלונות, שימסור דו״ח על ענייני כזה? הרי לא ייתכן שהכנסת לא תדון כלל ב־פרשת האשה שנהרגה על־ידי חיילים ברפיח.

משה דיין: אם השאלה היא שהכנסת תדון — אינני הכתובת. אם יש לך שאלה עניינית על כפר מסוים, תשאל ואשיב לך.

אורי אבנרי: הרי אתה מסרב להשיבו על זה אני מדבר. הגשתי לך שאילתה מיוחדת על בית־פורק, ואתה הודעת לי רשמית שאתה מסרב להשיב.

או לגבי דבריו של דיין באסיפה של תלמידי השמיניות, שאפשר לחשיג את הפסקת הלוחמה הערבית תמורת ה־סכמה לגבולות ה־4 ביוני:

משה דיין: בדברי התייחסתי למצריים, וציטטתי את העמדה הרשמית המצרית, כפי שמופיעה בפירסומים רבים, והמדברת על התנאים בהם תהיה מצריים מוכנה להכריז על הפסקת מצב הלוחמה עם ישראל.

אורי אבנרי (שאלה נוספת): כבוד השר, לא שאלתי את השר מה דעתו של גמאל עבד־אל־נאצר, אלא מה דעת כבוד השר. האם כבוד השר מאמין, כפי שצוטט כאן, שאפשר להשיג שלום עם מצריים על פי הגבולות של ה־5 ביוני?

משה דיין: לא שאלת מה אני מאמין. אם היית שואל מה אני מאמין, הייתי אומר שאיני יכול לענות על השאלתה, כי איני יכול להגיד מה אני מאמין. בשאלתה נשאלו שתי שאלות עובדתיות — (1) אם הידיעה דלעיל נכונה. (2) אם הינה נכונה — על יסוד מה נאמרו דבריו הנ״ל של שר־הביטחון. על זה השבתי שהידיעה נכונה, ושדברי נאמרו על יסוד הפירסומים המצריים. לא נשאלתי במה אני מאמין, ואם הייתי נשאל, לא הייתי משיב, כי אין זה נושא לשאילתה.

„זה מגוחך," אבל...

בחיכוך על תקציב הכנסת, בישיבה החגיגית־כביכול, היה כר נרחב לקריאות־ביניים.

עקיבא גוברין מהמערך, למשל, קבל על היעדר מומחים בכנסת. זהו נושא מרכזי בטענות סיעתנו, וגם הגשנו הסתייגות שבה דרשנו להקציב למטרה זו מיליון ל״י. גוברין עצמו לא הגיש שום הסתייגות, כמובן.

עקיבא גוברין: ... אנחנו מעמידים פנים של יודעי הכל. כאילו אנחנו מומחים לתעופה, לים, לתחבורה, לכל מה שאתם עושים. זה מגוחך. זו העמדת־פנים...

אורי אבנרי: נכון מאוד!

עקיבא גוברין: אתה הורס לי את כל הנאום. אם אתה אומר „נכון מאוד" — כל חברי יתנגדו לזה.

גם גדעון האוזנר מל״ע העלה נקודה זו:

גדעון האוזנר: דרוש לנו ייעוץ של מומחים בכל ענפי החיים שאנחנו צריכים לחוקק בהם...

אורי אבנרי: אם כן, למה אין לך הסתייגות ברוח זו?

גדעון האוזנר: אין לי הסתייגות, כי יש לי קצת נסיון עם גורלן של הסתייגויות. אני יודע מה יעלה בגורלה של ההסתייגות שלך.

(היא נדחתה, לאחר מכן, פה אחד, כשגם האוזנר וגוברין לא מצביעים בעדה.)

● היכן 100 ח״כים?

הנושא העיקרי לקריאות־ביניים היה, כמובן, עניין ההיעדרות הסיטונית של הח״כים.

רות הקטין: אני רואה את הדיון הזה כהמשך לדיון החגיגי...

אורי אבנרי: זה מראה חגיגי זה? (באותו רגע נכחו באולם 22 חברים.)

רות הקטין: תלוי באיזה ע ניין מסתכלים. יש למי שנראה הכל שחור משחור, ויש למי שנראה טוב, מתוך תקווה שיהיה עוד יותן טוב.

אורי אבנרי: זה לא נראה שחור ולא לבן. זה פשוט לא נראה. המקומות ריקים.

חזר לנושא זה יזהר הררי. הוא הסביר כי יש בכנסת נאומים משעממים, ואין חובה לשמוע אותם.

יזהר הררי: חבר־כנסת אבנרי, שמעתי ממך גם נאומים טובים... (אבל) אני לא צריך תמיד לדעת מה השקפת הכוח החדש שלך בעניין החקלאות. אני גם לא מחייב אותך לשמוע אותי. אתה רשאי לשבת, אם אתה נהנה מזה. לפעמים אני נהנה מנאומיך, ולפעמים לא.

אורי אבנרי: הנה אתה נואם על נושא חשוב מאוד, ונאומך מעניין מאוד — וראה איך נראה הבית. נאומך חשוב, הנושא חשוב, ובכל זאת הבית ריק. למה?

יזהר הררי: אני לא מחייב אף אחד. הררי, כמו שאר מצדיקי־ההיעדרות, העלה את הטענה שעיקר העבודה של הכנסת נעשית בהעדרות — טענה שאינה נוגעת כלל לעניין, כי מעולם אין ההעדרות יושבות בשעה שיש דיון במליאה. הוא גם דיבר על חברי־הכנסת הנואמים בפני הציבור, בפני משלחות, וכו׳ — כאילו זה מסביר היעדרות קבועה של 100 מתוך 120 ח״כים. שאלתי אותו פשוט:

אורי אבנרי: איפה נמצאים ברגע זה מאה חברי כנסת?

(התשובה הנכונה: כארבעים ישבו במיזנון ושוחחו ביניהם, כ־60 נעדרו בכלל מן הבית בעת הישיבה ה„חגיגית", שבה נדונו ענייני הכנסת עצמה!)

הצעתי בעניין זה לקשור את שכר חברי־הכנסת להופעתם בכנסת, במליאה ובהעדות. על כך הגיב הקומיסאר של המערך:

ישראל קרנגמן: אני דוחה את הצעה הזאת, אשר מדי פעם חוזרת, שתשלם משכורת לחברי־כנסת בהתאם לישיבתם כאן, באולם הזה. לפי הגיון זה, אולי נצטרך לשלם בונוסים לפי מיספר השאילתות שכל אחד מגיש, כי הרי זה מאמץ עצום. אולי נעשה זאת גם לגבי שאלות נוספות. נצטרך לקבוע דרגה מעניינת של בונוסים.

אורי אבנרי: אתה נגד שכר־עידוד? בכל שאר המיקצועות אתה בעד זה!

● נגד סיעות יחיד

קרנגן זומם מזימות שונות כדי לבטל את המעמד של סיעת־היחיד שלנו, דבר שהוא רואה בו מטרה מקודשת. בדברו על סיעות־יחיד:

ישראל קרנגמן: איני רוצה כעת לקבוע את דעתי בעניין זה, אבל זוהי בעייה שהכנסת השביעית לא תוכל להתעלם ממנה, ואם רוצים עבודה תקינה ויחסים תקינים, היא תצטרך פעם לקבוע זאת.

אורי אבנרי: אני מקווה שבכנסת השביעית לא יהיו סיעות יחיד!

ההיעדרות של הכנסת

אינגה מדינה נורמאלית. היא המדינה היחידה בעולם כולו שאין בה חוקה כתובה (זולת בריטניה שיש בה חוקה בלתי־כתובה, המעוגנת במסורת של דורות רבים).

באין חוקה, ובהיעדר בית־משפט חוקתי המוסמך לבטל חוק המותר את החוקה, אין כל גבול ורסן לסמכות הרוב בכנסת, והוא יכול לחוקק ככל העולה על רוחו.

גולדה מאיר: רחמנות על בן־גוריון שהגיע לידי כך שאתה הוא התומך שלו.

אורי אבנרי: מה שאתם עושים לבן־גוריון — רחמנות עליכם ולא על בן־גוריון.

מרדכי ביבי: יש בחירות, וה־עם בוחר בכנסת.

אורי אבנרי: הרי הרוב בכנסת יכול לשנות בכל רגע את מועד־הבחירות, את צורת הבחירות. הכנסת הזאת אינה כפופה לשום מיגבלה של חוקה. לעם אין סעד נגד החלטת הרוב בכנסת.

יזהר הררי: זאת אומרת שהכנסת חשובה, שיש לה כוח. ואין לזלזל בה.

אורי אבנרי: הכנסת כמכשיר של הממשלה, כזרוע של מי שמכתן הממשלה, בהזדמנויות שיש לה כוח.

סיעת רוב, אם אין לה תחושה דמוקראטית מיתית, עלולה להפוך את הכנסת לייצור־מפלצות, לפרלאמנט של דיקטאטיה עממית, שחוקיו ידרסו את חירויות־היסוד של האדם וזכויות האזרח האלמנטאריות, באין שום חוקה ושום בית־משפט המ־

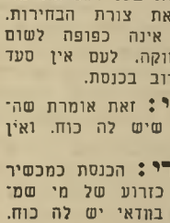

גולדה

סוגלים לעצור בעדו.

הצורה שבה נתקבלו בכנסת זו חוק רדינג וחוק מס המפלגות, הצורה בה הובא חוק המושבים — הוא אות משבר־רעות.

כבוד היושבת־ראש, משורשי המחלה נעבור אל הסימפטומים שלה.

מיומי הראשון בכית זה התרעתי נגד ריקנות המליאה.

הצעת־החוק של סיעתנו, לקבוע קוורום של 30 חברי־כנסת לדיון ו־40 חברי־כנסת להצבעה — הצעה מתונה שבמתונה! — נידחתה. ההבטחות המילוליות שניתנו — שהסיעות עצמן תדאגנה להופעת חבריהן במליאה — נשארו בגדר מס־שפתיים.

כיום המצב גרוע מתמיד. אתמול, בזמן הישיבה „החגיגית" של הכנסת, נאסר על הצלם שלנו לצלם את המליאה, כי יש הוראה פנימית בכנסת, שאסור לצלם את המליאה אם יש בה פחות מדי חברי־כנסת. שמענו את כל התירוצים, שאף באחד מהם אין מידה של אמת.

האמת הפשוטה היא שהמליאה משעממת את חבריה, מפני שאין בה התמודדות של רעיונות; אין בה הידברות בין איש לאיש, אין בה אפתעות, אין בה חופש־דיעה וחופש־התבטאה, אלא הכל קבוע מראש על־ידי הבוסים המפלגתיים.

כנסת — ללא מומחים

הסתייגותי העיקרית לתקציב הכנסת נוגעה ליצור קשר ישיר בין עבודת חבר־הכנסת ובין משכורתו.

אנו מציעים לקבוע משכורת בסיסית מינימאלית, ולשלם את שאר השכר בהתאם להשתתפות חבר־הכנסת בעבודת הכנסת, כי מליאה ובוועדות.

זה יאפשר להעלות את השכר לאותם חברי־הכנסת העובדים קשה בבית זה — ויש כאלה! — על חשבון אותם חברים שאנו רואים את זיו פניהם פעם בחצי שנה — פעמ, למשל, בחגיגה של אתמול.

ההתנגדות העיקרית של סיעתנו מתייחסת

לצורך החיוני להעמיד לרשות הכנסת צוות עצמאי של מומחים.

שני ליקויים בולטים בהרכב צוות חברי־הכנסת: היעדר מומחים של ממש, וגיל ממוצע גבוה.

בן־גוריון

בבית־מחוקקים זה מיספר המשפטנים הוא מועט מדי. בוועדת החוץ וה־ביטחון אין אף אדם אחד שיש לו נסיון ממשי בצה״ל. אין בכנסת אף מדען אחד, אף טכנולוג אחד. את הרכב המועמדים של המפלגות קובעות קבוצות־לחץ, ולא שיקולים ענייניים.

משה ורטמן (המערך): כמה יש לסיעתך?

אורי אבנרי: הקריאות הזרות האלה, והייתי אומר האוויליות, רק מוכיחות שאינכם מסוגלים להתמודד עם הליקויים המהותיים.

ממילא אין לכנסת כל אפשרות — אפילו רצתה בכך — להיות צד בעימות עם מומחי הממשלה, המכתיבים תקציבים וחוקים.

לכן אנו מציעים להקדיש מיליון ל״י להקמת צוות ראשוני של מומחים בלתי־תלויים, שיעזרו לחברי־הכנסת, ובעיקר לוועדות הכנסת, למלא את התפקיד שנועד להם.

כנסת של זקנים

ליקוי שני נעוץ בגיל הממוצע של הבית. אין פרלאמנט בעולם שגילו כה גבוה — 60 בממוצע. השילטון האמיתי בבית הוא בידי גילאים המתקרבים לשבעים — וזה במדינה שהגיל הממוצע בה הוא עשרים ותשע, והעומדת יום־יום בפני שינויים דרמאתיים ואתגרים חדשים.

מכאן הצעתנו להגביל את החבר־

נה, לכל היותר, כדי להכטיח עירוי דם חדש לעזרקי הפרלאמנטאריזם הישראלי.

נילחם — בכל הדרכים!

כבוד היושב־ראש, זהו הנאום הרביעי שאני נושא בבית זה על תקציב הכנסת, וצר לי על כי אני נאלץ בכל שנה לנקיט סיגנון חריף יותר מאשר בשנה שקדמה לה.

בשנה הראשונה שונה תקנון הכנסת לכבודנו, כדי למנוע בעדנו מלהעלות לדיון נושאים שהממשלה רצתה בגניזתם. לכן הונהגה המיכסה המפורסמת־לשימצה להצעות־חוק־פרטיות ולהצעות־לסדר־היום.

מאז רוקנה הנשיאות באופן שיטתי מתוכנו את המוסד של הצעה דחופה לסדר־היום, וצר לי לקבוע כי הנשיאות, שהיתה צריכה להיות אובייקטיבית וניטראלית, אינה לא זה ולא זה.

תחת לשמור על מעמד הרשות המחוקקת לעומת הרשות המבצעת, היא הפכה את הכנסת לזרוע הרשות המבצעת, ואת עצמה ל־וועדת־ביצוע של הסיעות הגדולות.

אחרי שכימעט נבלמו כל דרכי־הפעולה הקלאסיות של אופוזיציה פרלאמנטארית, תוך הסכמה פקיר־אל־קיר, מגח״ל ועד מפ״ם, הפך מוסד השאילתה למכשיר העיקרי של הביקורת הפרלאמנטארית על הממשלה. לא פלא הוא כי עתה נערכת מיתקפה כללית על מיבצר זה של האופוזיציה.

אנו מכטיחים לכם שאם תחסלו מכשיר זה, כפי שכמה מכם רוצים, נמצא כלים אחרים למלחמתנו. ואתם יודעים כי הכטחה מסוג זה שאנחנו מכטיחים — אנחנו מקיימים.

כבוד היושב־ראש, הפרלאמנט הוא אבן־הפינה של הדמוקראטיה. באנו לבית הזה כדי לבצרו. נמלא חובה זו לא רק כלפי בוחרינו, אלא כלפי עתיד הדמוקראטיה ב־